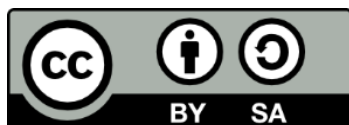

Εφαρμογές Σχολικής Ψυχολογίας

Ενότητα 13: Επίλυση συγκρούσεων

Βασιλική Γιαννούλη

Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Επίλυση Συγκρούσεων

Διαπροσωπική σύγκρουση = **διαφωνία** η οποία εκδηλώνεται μέσω ασύμβατων ή αντικρουόμενων αντιλήψεων και συμπεριφορών (Laurson & Pursell, 2009)

---**η σύγκρουση** θα πρέπει να διαφοροποιείται από την επιθετικότητα

---**η επιθετικότητα** με διάφορες μορφές μπορεί να εκδηλώνεται στο πλαίσιο μιας σύγκρουσης ωστόσο δεν αποτελεί τη μοναδική πιθανή έκβαση της ειδικά μεταξύ ατόμων που συνδέονται με δεσμούς φιλίας

---**η σύγκρουση** = είναι **μονόπλευρη** εάν ένα από τα εμπλεκόμενα μέρη υποχωρεί ή δέχεται παθητικά την επιβολή του άλλου — **αμφίπλευρη** εάν & τα δύο μέρη εκδηλώνουν τη διαφωνία τους (Murphy & Eisenberg, 2002)

Επίλυση Συγκρούσεων

Επίλυση συγκρούσεων = **διαδικασία αντιμετώπισης προβλημάτων** η οποία βασίζεται στη συνεργασία και βοηθά τα άτομα και τις ομάδες να ορίσουν τις επιδιώξεις τους και να βρουν λύσεις που θα ικανοποιούν τις επιδιώξεις αυτές

---η διαδικασία επίλυσης ενός προβλήματος αποτελείται από τα εξής βήματα =

1. Συμφωνία ως προς το να τεθούν οι βασικοί κανόνες
2. Συλλογή πληροφοριών για τη σύγκρουση και για τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων πλευρών
3. Καθορισμός του προβλήματος του θέματος της διαμάχης
4. Εξεύρεση τρόπων –διατύπωση προτάσεων για την επίλυση του προβλήματος

Επίλυση Συγκρούσεων

5. Επιλογή των πιο κατάλληλων και εφαρμόσιμων προτάσεων
  6. Επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των ενδιαφερομένων
-

Η αποτελεσματική επίλυση των συγκρούσεων συνδέεται με το βαθμό ανάπτυξης των **κοινωνικών δεξιοτήτων**, με την **επικοινωνία**, την **αντιμέτωπιση αγχογόνων καταστάσεων** και προβλημάτων, τη **διαχείριση συναισθημάτων**

---η διαπροσωπική σύγκρουση χαρακτηρίζεται = από αντίθεση και διαφωνία –περιγράφεται **είτε**

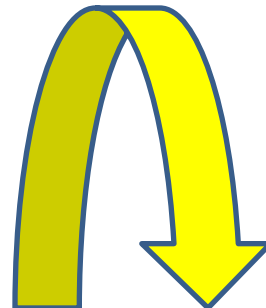
εποικοδομητική [εστιασμός στο παρόν πρόβλημα και στην επίλυση του με στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων όπως διαπραγμάτευση & συμβιβασμό] **είτε**

καταστροφική [εστιασμός πέρα από τα άμεσα προβλήματα ενώ εμπεριέχει εξαναγκασμό & απειλές]

Επίλυση Συγκρούσεων

Η **επικοδομητική** επίλυση περιλαμβάνει τη διαχείριση των συναισθημάτων που προκύπτουν σε μια κατάσταση σύγκρουσης και τη χρήση μιας διαδικασίας διαπραγμάτευσης ή λύσης του προβλήματος για να επιτευχθεί μια αμοιβαίως αποδεκτή λύση

---απαραίτητα για μια μη βίαιη και επιτυχή επίλυση είναι ένα ασφαλές και ουδέτερο περιβάλλον και η ύπαρξη των εξής προϋποθέσεων =

Επίλυση Συγκρούσεων

- Ικανότητα αναπλαισίωσης του προβλήματος σε ένα κοινό πρόβλημα που πρέπει να λυθεί ενεργητικά
- Επιθυμία να επιτευχτεί μια αμοιβαίως ωφέλιμη λύση
- Αναγνώριση των κινήτρων, των αναγκών, των επιθυμιών, του τρόπου σκέψης και των συναισθημάτων του άλλου
- Σεβασμός στον άλλον και στα ενδιαφέροντα του
- Ικανότητα να αντιλαμβάνεται ο ένας αυτό που λέει ο άλλος
- Ικανότητα προσεκτικής παρακολούθησης και επικοινωνίας
- Αναζήτηση πιθανών κοινών στόχων και ενδιαφερόντων –ικανότητα διαχείρισης του θυμού

Επίλυση Συγκρούσεων

---οι απαραίτητες δεξιότητες για την επίλυση διαπρωσωπικών συγκρούσεων αρχίζουν να μαθαίνονται και να αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια των πρώτων παιδικών χρόνων και παγιώνονται κατά την εφηβική ηλικία

---η εκμάθηση τους γίνεται μέσω της καθοδήγησης, της ενίσχυσης ή της προβολής προτύπων από τους σημαντικούς άλλους στο περιβάλλον του παιδιού, στο πλαίσιο της οικογένειας, στο σχολείο, στις ομάδες των συνομηλίκων

Επίλυση Συγκρούσεων

---**ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΝ** τους σημερινούς μαθητές πιο αγχώδεις, θυμωμένους, παρορμητικούς, λιγότερο υπεύθυνους και ευαίσθητους, με χαμηλότερα κίνητρα, χαμηλότερη αυτοεκτίμηση και ικανότητα αυτοελέγχου (Knoff & Batsche, 1995)

---**ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΥΤΑ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ** από αλλαγές στις κοινωνικές δομές, τις συνθήκες και τις σχέσεις των ανθρώπων (δομή οικογένειας, απασχόληση γονέων, αύξηση μονογονεικών οικογενειών, πολιτικό-οικονομική μετανάστευση, αύξηση μαθητών στα σχολεία με ποικίλες εκπαιδευτικές & ψυχολογικές ανάγκες (Lopez, Ochoa, & Ruiz, 2008) =κάτω από αυτές τις συνθήκες ήταν αναμενόμενο να στραφούν οι ερευνητές στην αναζήτηση καταλληλότερων τρόπων αντιμετώπισης των φαινομένων αυτών [σας θυμίζω ότι το αρνητικό κλίμα και η διαβίωση της οικογένειας σε συνθήκες φτώχειας ευνοούν την κακομεταχείριση των παιδιών, τη χρήση βίας από τα παιδιά για την επίλυση των συγκρούσεων, & την υιοθέτηση μοντέλων βίας για την αντιμετώπιση συγκρούσεων]

Επίλυση Συγκρούσεων

---οι *Spivack, Huusman & Prothrow-Smith (1989)* οι κυριότεροι παράγοντες που οδηγούν στην εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς κατά την εφηβική κυρίως ηλικία είναι =

- A) η φτώχεια και οι δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης**
- B) η ανάπτυξη του εφήβου**
- Γ) το φύλλο**
- Δ) κακομεταχείριση**

(*Martin Shumm, Bughaighiw, Jurich, & Bollman, 1987; Stevens, De Bour-deaudhuji, & van Oost, 2002*)

Επίλυση Συγκρούσεων

---τα υποκείμενα πολιτιστικά στοιχεία είναι εκείνα που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ατόμων κατά τη διάρκεια μιας σύγκρουσης

---οι συγκρούσεις αποτελούν μια μορφή κοινωνικής συμπεριφοράς –βάσει της οποίας ερμηνεύονται οι ιδιαίτεροι τρόποι επίλυσης συγκρούσεων στους διάφορους πολιτισμούς

---οι διαφορές αυτές μπορούν να αποδοθούν μεταξύ των άλλων στη **χρήση διαφορετικών μηχανισμών αυτοσυγκράτησης** τους οποίους υιοθετούν τα άτομα ανάλογα με τους στόχους που επιδιώκουν και οι οποίοι προβάλλονται περισσότερο ή λιγότερο σημαντικοί από τις διάφορες κοινωνίες (Bowe & Martin, 2007)

Επίλυση Συγκρούσεων

-οι κυριότεροι από αυτούς τους μηχανισμούς είναι =

- 1. Ενδιαφέρον για σαφήνεια** –το άτομο επιδιώκει πρωτίστως να καθιστά τις προθέσεις του σαφείς χωρίς να αφήνει περιθώρια αμφιβολιών
- 2. Ενδιαφέρον να μην πληγωθούν τα συναισθήματα του άλλου** - το ενδιαφέρον του ατόμου εστιάζεται στη διατήρηση της θετικής εικόνας που έχουν οι άλλοι γι αυτό και συνεπώς είναι ιδιαίτερα προσεκτικό στο να μην πει ή κάνει κάτι που θα προσβάλει ή θα πληγώσει τους άλλους και θα οδηγήσει σε ρήξη της σχέση τους [Ting Toomey, 1988]
- 3. Ενδιαφέρον για αποφυγή επιβολής στους άλλους** - κατά τη διάρκεια μιας συνδιαλλαγής το άτομο προσπαθεί να μην επιβάλλει την άποψη του στους άλλους και να μην περιορίζει με τον τρόπο αυτό την ελευθερία και την αυτονομία τους (Brown & Levinson, 1978)

Επίλυση Συγκρούσεων

4. **Ενδιαφέρον για αποφυγή αποδοκίμασias από τους άλλους** -με το μηχανισμό αυτόν το άτομο επιδιώκει να τύχει θετική αξιολόγησης από τους άλλους και ταυτόχρονα να αποφύγει την απόρριψη ή την αποδοκίμασia τους

---**μία πολύ σημαντική διάσταση** στη μελέτη των πολιτισμικών επιδράσεων στην επίλυση συγκρούσεων **αποτελεί ο βαθμός συλλογικότητας ή ατομικισμού των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων**

---**οι κυριότερες διαφορές μεταξύ ατομικιστικών και συλλογιστικών κοινωνιών** όσον αφορά τη διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων είναι οι ακόλουθες =

Επίλυση Συγκρούσεων

- στις συλλογικές κοινωνίες σε αντίθεση με τις ατομικιστικές, η επίτευξη των κοινών στόχων, το ενδιαφέρον για τους άλλους, και η διάθεση για στενή αλληλεπίδραση είναι πρωταρχικής σημασίας – προκειμένου τα άτομα να επιτύχουν τα παραπάνω δε διστάζουν να υποβαθμίσουν την αξία των προσωπικών τους στόχων και προσδοκιών (Gelfand & Brett 2004)
- στις συλλογικές κοινωνίες οι αποφάσεις που συνάδουν με τις απαιτήσεις και τις προσδοκίες της ομάδας έχουν μεγαλύτερη αξία σε σύγκριση με τις ατομικές ενώ το εμείς όντας ισχυρότερο του εγώ είναι ουσιαστικά εκείνο που καθορίζει την ταυτότητα του ατόμου

Επίλυση Συγκρούσεων

- Στις συλλογικές κοινωνίες οι διαφωνίες, ο ανταγωνισμός και οι αντιπαραθέσεις ελαχιστοποιούνται δεδομένου ότι είναι ασυμβίβαστες με την έννοια της συλλογικότητας –το άτομο εξαρτάται από την ομάδα και αισθάνεται ασφάλεια μέσα σε αυτήν και για το λόγο αυτόν περιορίζει στο ελάχιστο τη διεκδίκηση των προσωπικών του στόχων (Ting-Toomey & Chung 2005)
- Ο Hofstede (1991) υποστήριξε ότι η λέξη ‘όχι’ χρησιμοποιείται λιγότερο στις συλλογικές κοινωνίες διότι εκλαμβάνεται ως διαφωνία και κατά συνέπεια ως σύγκρουση ενώ η λέξη **‘ναι’** αν και μπορεί να μην συνεπάγεται απόλυτη συμφωνία αποσκοπεί στη διατήρηση του επικοινωνιακού καναλιού

Επίλυση Συγκρούσεων

- Επίσης στις συλλογικές κοινωνίες, τα άτομα αποφεύγουν την κατά μέτωπο αντιπαράθεση και σύγκρουση – το αντίθετο φαίνεται να ισχύει για τις ατομιστικές κοινωνίες στις οποίες η αποφυγή της αντιπαράθεσης εκλαμβάνεται είτε ως αδιαφορία είτε ως αδυναμία
- Τέλος στις συλλογικές κοινωνίες οι αρμονικές σχέσεις μεταξύ των μελών της ομάδας έχουν πρωταρχική σημασία - επιλέγονται κυρίως έμμεσοι τρόποι επίλυσης των συγκρούσεων

---νεότερες έρευνες υποστηρίζουν ότι οι συγκρούσεις συμβάλλουν στην ανάπτυξη του παιδιού – αντιπροσωπεύουν σημαντική πτυχή κοινωνικής αλληλεπίδρασης

Επίλυση Συγκρούσεων

---Μία σύγκρουση αναφέρεται σε θέματα που σχετίζονται με το έλεγχο του φυσικού ή κοινωνικού περιβάλλοντος όπως έλεγχος αντικειμένων ή του φυσικού χώρου

---Οι συγκρούσεις μπορεί να αφορούν θέματα ηθικής (σωματική βλάβη και ατομικά δικαιώματα) ή έννομης τάξης όπως κανόνες παιχνιδιών ή δραστηριότητες

---οι στρατηγικές επίλυσης περιλαμβάνουν σωματικές και λεκτικές τακτικές, επιθετικές ή μη

---οι μη επιθετικές σωματικές στρατηγικές περιλαμβάνουν συμπεριφορές όπως π.χ. το να πάρουν ένα παιχνίδι ή το να εισβάλλουν σε χώρο παιχνιδιού

---οι λεκτικές στρατηγικές ποικίλουν από απλές αντιδράσεις έως πολύπλοκες διαπραγματεύσεις

Επίλυση Συγκρούσεων

---τα παιδιά μπορεί να χρησιμοποιήσουν το πείραγμα, τη σωματική υπεροχή, τις ικανότητες, την ηλικία ή τις γνώσεις τους προκειμένου να αποκτήσουν τον έλεγχο μιας κατάστασης ή μπορεί να καταφύγουν στην παρέμβαση ενός ενηλίκου

---γενικά τα παιδιά μπορεί να επιλύσουν μία σύγκρουση μόνα τους –εφόσον έχουν μάθει τη διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων και έχουν ασκηθεί στις ανάλογες δεξιότητες

---η έκβαση μιας σύγκρουσης μπορεί να είναι η μη επίλυση της, μια λύση που προτείνεται από έναν ενήλικο, ή υποταγή του παιδιού στο άλλο ή μια αμοιβαία συμφωνία διαπραγματεύσεων, υποχωρήσεων ή εύρεσης εναλλακτικών λύσεων

Επίλυση Συγκρούσεων

---όσον αναφορά το ρόλο της ηλικίας φαίνεται ότι τα μικρά παιδιά εμπλέκονται πιο συχνά σε διαμάχες για αντικείμενα και χρησιμοποιούν πιο πολύ σωματικές στρατηγικές ενώ τα μεγαλύτερα διαφωνούν κυρίως για κοινωνικά ζητήματα και χρησιμοποιούν πιο πολύ λεκτικές διαπραγματεύσεις και ορθολογική διαδικασία (Ross & Conant, 1992)

---η επίλυση συγκρούσεων κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού έχει βρεθεί ότι επηρεάζεται από το περιβάλλον στο οποίο εξελίσσεται το παιχνίδι, από τις προηγούμενες εμπειρίες του παιδιού και από την παρουσία ενηλίκων

---οι συγκρούσεις που παρατηρούνται μεταξύ παιδιών στο πλαίσιο ενός δυαδικού παιχνιδιού διαφέρουν από τις συγκρούσεις μεταξύ παιδιών που παίζουν στο πλαίσιο ομάδας

Επίλυση Συγκρούσεων

---**έχει παρατηρηθεί ότι οι συγκρούσεις** εκδηλώνονται συχνότερα σε κλειστούς χώρους με μόνο μία είσοδο γεγονός το οποίο υποδηλώνει ότι δυσκολία πρόσβασης σε χώρους παιχνιδιού πιθανόν να συμβάλλει στην εκδήλωση των συγκρούσεων

---**τα παιδιά καταφέρνουν να επιλύσουν** τις διαφορές τους και να συνεχίσουν το παιχνίδι ενώ η διαφωνία αφορά συνήθως αποφάσεις σχετικά με το παιχνίδι και κατά δεύτερο λόγο τη κατανομή των παιχνιδιών

---**η παρουσία ενός ενήλικα αλλάζει την έκβαση της σύγκρουσης** –η ΜΗ ύπαρξη ενός ενήλικα κάνει συνήθως τα παιδιά να αναλαμβάνουν τις ευθύνες των πράξεων τους και να βρίσκουν δικές τους λύσεις –η ύπαρξη του ενήλικα όμως οδηγεί τα παιδιά σε πιο επιθετικές διευθετήσεις

Επίλυση Συγκρούσεων

Μία σειρά χρήσιμων συμπερασμάτων σχετικά με την επίλυση συγκρούσεων από τα παιδιά =

- Οι ενήλικοι θα πρέπει να γνωρίζουν τις προθέσεις των παιδιών –πολλές φορές οι συγκρούσεις είναι απλώς λεκτικό παιχνίδι και όχι μια ουσιαστική διαφορά
- Η ικανότητα των παιδιών επίλυσης συγκρούσεων αυξάνεται σταδιακά καθώς αναπτύσσεται η ικανότητα τους για λεκτική έκφραση και ενσυναίσθηση κατανόηση δηλ. της οπτικής γωνίας των άλλων
- Οι ενήλικοι θα πρέπει να επεμβαίνουν σε μια διαμάχη αφού κατανοήσουν την αιτία για την οποία συγκρούονται τα παιδιά
- Τα παιδιά που εξηγούν τις πράξεις τους μεταξύ τους είναι πιο πιθανό να δημιουργήσουν τη δική τους λύση –όταν τα παιδιά χρησιμοποιούν σωματική ή λεκτική βία οι εκπαιδευτικοί και γονείς θα πρέπει να τα ενθαρρύνουν να χρησιμοποιούν περισσότερο διάλογο -διαπραγμάτευση

Επίλυση Συγκρούσεων

- Οι ενήλικοι θα πρέπει να προσέχουν εάν τα παιδιά έπαιζαν μαζί και πριν από τη διαμάχη –τα παιδιά που είχαν καλές σχέσεις ή ήταν φίλοι πριν από τη σύγκρουση έχουν περισσότερες πιθανότητες να βρούν μόνα τους μια λύση
- Οι ενήλικοι μπορούν να μειώσουν τη συχνότητα και την ένταση των συγκρούσεων δημιουργώντας εύκολα προσβάσιμους χώρους παιχνιδιού και παρέχοντας άφθονο υλικό για παιχνίδι το οποίο μπορούν να επιλέξουν και να μοιραστούν τα παιδιά
- Τα παιδιά συχνά απευθύνονται στους ενήλικες για την επίλυση των διαφορών τους γιατί πιστεύουν ότι εκείνοι τους προσφέρουν μια δίκαιη λύση –ωστόσο θα ήταν προτιμότερο να τους δίνεται περισσότερος χρόνος για διαπραγμάτευση –για ανάπτυξη δικών τους εναλλακτικών λύσεων
- Πολλές συγκρούσεις δεν συμπεριλαμβάνουν επιθετικότητα – συχνά τα παιδιά μπορούν να επιλύσουν αυτές με καθοδήγηση

Επίλυση Συγκρούσεων

---ένα πρόγραμμα παρέμβασης είναι αποτελεσματικό όταν λαμβάνονται υπόψη 3 τομείς = **η γνώση, οι δεξιότητες, και η συμπεριφορά** (Reider 1995)

---η απόκτηση της ικανότητας επίλυσης συγκρούσεων θα πρέπει να περιλαμβάνει εκπαίδευση-παροχή γνώσεων, εξάσκηση σε συγκεκριμένες δεξιότητες και εφαρμογή των δεξιοτήτων αυτών σε αληθινές καταστάσεις

Οι κυριότερες προσεγγίσεις αναφορικά με την ανάπτυξη προγραμμάτων επίλυσης συγκρούσεων στο σχολικό περιβάλλον είναι οι εξής =
(Garner, 2008)

Επίλυση Συγκρούσεων

- ❖ **Ειδικά μαθήματα** ενταγμένα στο αναλυτικό πρόγραμμα (διδασκαλία δεξιοτήτων επίλυσης συγκρούσεων)
- ❖ **Προγράμματα διαμεσολάβησης** (εστιάζονται στην εκπαίδευση ενηλίκων ή μαθητών στο ρόλο του διαμεσολαβητή ο οποίος καθοδηγεί τα άτομα που βρίσκονται σε διαμάχη στην εφαρμογή των αρχών και της διαδικασίας επίλυσης συγκρούσεων) – η διαμεσολάβηση συμβάλλει στην αναγνώριση της διαφορετικής οπτικής γωνίας και των συναισθημάτων των άλλων – και απαιτεί δεξιότητες οι οποίες αποτελούν την προϋπόθεση για τη συνεργατική επίλυση προβλημάτων (Cassinerio & Lane-Garon, 2006)

Επίλυση Συγκρούσεων

- ❖ Ειρηνικές τάξεις –η προσέγγιση αυτή προβλέπει τη διάχυση των αρχών επίλυσης συγκρούσεων στο βασικό αναλυτικό πρόγραμμα στην καθημερινή διαχείριση της τάξης και τις πρακτικές επιβολής ορίων και πειθαρχίας –στηρίζεται στην αρχή της συνεργατικής μάθησης και της ακαδημαϊκής αντιπαράθεσης μέσω των οποίων προάγονται η αποδοχή της διαφορετικότητας η εποικοδομητική επικοινωνία και το κλίμα της τάξης
- ❖ Ειρηνικά σχολεία –όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας λαμβάνουν ειδική εκπαίδευση και εφαρμόζουν τη διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων σε όλες τις πτυχές της σχολικής ζωής, στηρίζοντας με τον τρόπο αυτόν τη προαγωγή του θετικού κλίματος & αίσθηση της κοινότητας στο σχολείο

Επίλυση Συγκρούσεων

---τα οφέλη από την εκπαίδευση στην επίλυση των συγκρούσεων =

- 1. Πρόληψη της βίας και της υπεύθυνης συμπεριφοράς των μαθητών**
- 2. Κατανόηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων**
- 3. Ανάπτυξη κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων**
- 4. Βελτίωση των διαπροσωπικών και διομαδικών σχέσεων**
- 5. Βελτίωση της σχολικής επίδοσης**

Επίλυση Συγκρούσεων

---ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης στην επίλυση συγκρούσεων θα πρέπει να περιλαμβάνει =

A. ορισμό και κατανόηση της έννοιας σύγκρουση
(αναγνώριση καταστάσεων σύγκρουσης στην καθημερινή ζωή)

B. βασικές ψυχολογικές ανάγκες που γίνονται η αιτία συγκρούσεων (πολλές φορές οι πράξεις μας υποκινούνται από την προσπάθειά μας να ικανοποιήσουμε ορισμένες βασικές ψυχολογικές ανάγκες όπως =

- ✓ Να ανήκουμε κάπου
- ✓ Να νιώθουμε ότι έχουμε τον έλεγχο
- ✓ Ανάγκη να ακούγεται η άποψη μας

Συχνά τις ανάγκες μας αυτές τις διεκδικούμε μέσω του θυμού, της επιθετικότητας, της σύγκρουσης –όταν οι ψυχολογικές μας ανάγκες παρεμποδίζονται νιώθουμε ματαίωση και θυμό ο οποίος είναι πιθανό να εκφράζεται με επιθετικότητα

Γ. αναγνώριση του θυμού και της επιθετικότητας = για την αποφυγή μιας σύγκρουσης είναι σημαντικό να αναγνωρίζουμε τις καταστάσεις εκείνες οι οποίες συνήθως έχουν αυτήν τη κατάληξη – ιδιαίτερο χρήσιμο είναι επίσης να είμαστε σε θέση να αναγνωρίζουμε τα στοιχεία που προμηνύουν μια σύγκρουση, τα σημάδια στη συμπεριφορά του άλλου που φανερώνουν ότι αρχίζει να θυμώνει αλλά και σημάδια ότι εμείς οι ίδιοι αρχίζουμε να θυμώνουμε

Δ. Συνέπειες του θυμού και της επιθετικότητας = η διεκδίκηση δικαιωμάτων μέσω της σύγκρουσης κάποιες φορές μοιάζει αποτελεσματική καθώς φαίνεται να επιφέρει βραχυπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα –μακροπρόθεσμα όμως το τίμημα μιας τέτοιας συμπεριφοράς είναι συνήθως προβλήματα στις

Επίλυση Συγκρούσεων

Ε. τύποι αντίδρασης σε καταστάσεις συγκρούσεων
=**παθητικά** (επιτρέποντας στους άλλους να καταπατήσουν τα δικαιώματά μας χωρίς εμείς να διαμαρτυρηθούμε), **επιθετικά** (απαιτώντας τα δικαιώματά μας χωρίς να λάβουμε υπόψη τα δικαιώματα των άλλων), **αυτουποστηρικτικά** (διεκδικώντας τα δικαιώματά μας σεβόμενοι παράλληλα τα δικαιώματα των άλλων)

ΣΤ. διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων = **α) έλεγχος θυμού** (αποφυγή επιθετικής αντίδρασης –μέτρηση μέχρι το 10), **β) καθορισμός προβλήματος** (συζήτηση σχετικά με την αιτία της σύγκρουσης, κατανόηση, αναγνώριση και αποδοχή της οπτικής του άλλου, του τρόπου σκέψης, των συναισθημάτων και των αναγκών του), **γ) εξέταση εναλλακτικών λύσεων** (εναλλακτικοί τρόποι διευθέτησης του προβλήματος, συνέπειες κάθε επιλογής), **δ) επιλογή και εφαρμογή μιας λύσης**

Επίλυση Συγκρούσεων

Z. Κλείσιμο ενότητας = ανασκόπηση των γνώσεων και μηνυμάτων που συζητήθηκαν

-----

1) **Ένα τμήμα με πολλή φασαρία** = να αποσαφηνισθεί ο όρος σύγκρουση – να μάθουν τα παιδιά να αναγνωρίζουν τις βασικές ψυχολογικές ανάγκες που γίνονται η αιτία των συγκρούσεων (ανάγκη να ανήκουμε κάπου, ανάγκη να νιώθουμε τον έλεγχο, ανάγκη να ακούγεται η γνώμη μας)

Διαδικασία = η τάξη χωρίζεται σε ομάδες – κάθε ομάδα επεξεργάζεται μια σειρά από καταστάσεις συγκρίσεων – οι μαθητές πρέπει να αναγνωρίσουν τις ανάγκες των συγκρουόμενων μελών οι οποίες καταπατώνται σε κάθε κατάσταση

Επίλυση Συγκρούσεων

Άξονες συζήτησης = ποια είναι τα χαρακτηριστικά μιας κατάστασης σύγκρουσης (διαφωνία, θυμός, αίσθημα ότι αδικούμαστε, διεκδίκηση δικαιωμάτων, αμυντικότητα ή επιθετικότητα) – αναφορά και σε άλλες προσωπικές εμπειρίες των παιδιών στις οποίες ένιωσαν ότι κάποια ανάγκη είχε καταπατηθεί – ποια συναισθήματα τους προκάλεσε η κατάσταση που περιγράφουν και ποιά ήταν η αντίδραση τους

2. **Ειρηνοποιός** = να κατανοήσουν τα παιδιά ότι μπορούν να αναλάβουν το ρόλο του ειρηνοποιού όταν δύο φίλοι τους συγκρούονται -να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά τη σημασία του αμοιβαίου συμβιβασμού σε μια σύγκρουση

Επίλυση Συγκρούσεων

διαδικασία = χωρίζουμε την τάξη σε ομάδες 3-4 παιδιών -ζητούμε από κάθε ομάδα να σκεφτεί και να ζωγραφίσει το δικό της υπερήρωα-ειρηνοποιό, εκτός από το σχέδιο η κάθε ομάδα θα πρέπει να περιγράψει τη δράση του, τα χαρακτηριστικά του και όποια άλλα στοιχεία θεωρεί απαραίτητα για την καλύτερη παρουσίαση του -όταν όλες οι ομάδες ολοκληρώσουν τη δημιουργία του ειρηνοποιού υπερήρωα τους τον παρουσιάζουν στην υπόλοιπη τάξη

άξονες συζήτησης = ποιά στοιχεία έδωσαν στον ήρωα και για ποιο λόγο, τι εξυπηρετούν οι δυνάμεις που έχει, πότε είναι καλό να εμφανίζεται ένας ειρηνοποιός, τι δεν πρέπει να κάνει ένας ειρηνοποιός (να παίρνει πρωτοβουλία δράσης χωρίς να του ζητηθεί, να δίνει λύση έτοιμη χωρίς αυτή να έχει προκύψει απο προτάσεις των εμπλεκομένων μελών, να παίρνει το μέρος ενός εκ των δύο μερών χωρίς να μπορεί να είναι αντικειμενικός) τι πρέπει να επιδιώκει, πόσες φορές έχει χρειαστεί κάποιος μαθητής να

Επίλυση Συγκρούσεων

το ρόλο αυτό

3. **Δώσε τη λύση** = να ασκηθούν οι μαθητές στις δεξιότητες επίλυσης καταστάσεων σύγκρουσης με βάση το προτεινόμενο μοντέλο επίλυσης

Διαδικασία = η τάξη χωρίζεται σε ομάδες - σε κάθε ομάδα δίνεται το ίδιο σενάριο που περιγράφει κατάσταση σύγκρουσης - ένα πιθανό σενάριο θα μπορούσε να είναι το εξής

"ο Άρης φθάνει καθυστερημένος στο χώρο του παιχνιδιού και οι υπόλοιποι φίλοι του έχουν ήδη αρχίσει να παίζουν έναν αγώνα ποδοσφαίρου - οι ομάδες έχουν ήδη καθοριστεί και τα παιδιά λένε στον Άρη ότι δεν μπορεί να παίξει μαζί τους στον συγκεκριμένο αγώνα"

Επίλυση Συγκρούσεων

στο πλαίσιο κάθε ομάδας οι μαθητές χωρίζονται σε υπο-ομάδες - η μία υποομάδα αναλαμβάνει το ρόλο του Άρη και μία υποομάδα αναλαμβάνει το ρόλο των φίλων του Άρη -υποδεικνύεται στους μαθητές να φανταστούν πώς ένωσε και τι σκέφτηκε η κάθε πλευρά και να προσπαθήσουν να επιλύσουν τη σύγκρουση, χρησιμοποιώντας το προτεινόμενο μοντέλο επίλυσης και ακολουθώντας τα συγκεκριμένα στάδια της διαδικασίας αυτής ---ακολουθεί δραματοποίηση του σεναρίου -ενώ στην συνέχεια ζητάμε από τους μαθητές να βγούν από τους ρόλους τους και ακολουθηθεί συζήτηση

Άξονες συζήτησης = ποιές ομοιότητες και διαφορές υπήρχαν στα σενάρια επίλυσης της σύγκρουσης που παρουσίασαν οι ομάδες, πόσο αποτελεσματικά επιλύθηκαν οι διαφορές, πώς ένωσαν οι μαθητές στο ρόλο τους, διαφοροποιήθηκαν τα συναισθήματα στα διάφορα στάδια της σύγκρουσης, πόσο ικανοποιημένοι ήταν οι μαθητές με την έκβαση που δόθηκε στην σύγκρουση

Επίλυση Συγκρούσεων

4. μια δύσκολη μέρα = να ασκηθούν οι μαθητές στην αναγνώριση συναισθημάτων θυμού και τύπων αντίδρασης σε συγκρούσεις μέσω μη λεκτικών μηνυμάτων -να αναδειχθεί ο διεκδικητικός ως καταλληλότερος τύπος αντίδρασης -να αναπτύξουν οι μαθητές δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων

Διαδικασία = οι μαθητές εργάζονται ανά δύο επινοούν και συμπληρώνουν τους διαλόγους σε ιστορίες με εικόνες από τις οποίες λείπουν τα λόγια -οι ιστορίες αυτές απεικονίζουν τρεις διαφορετικές εκδοχές, αντίστοιχες με τους 3 τύπους αντίδρασης στις συγκρούσεις -στις ομάδες χορηγούνται τυχαία οι διαφορετικές αυτές εκδοχές -δίνονται στους μαθητές περίπου 10' για να συμπληρώσουν τις ιστορίες και στην συνέχεια διαβάζονται ή παίζονται οι διάλογοι ενώπιον όλων των μαθητών της τάξης

άξονες συζήτησης = πώς αναγνωρίζουμε τα σημάδια της σύγκρουσης στους άλλους, με ποιούς διαφορετικούς τρόπους μπορεί να αντιδράσουμε σε μια κατάσταση σύγκρουσης

Επίλυση Συγκρούσεων

με παθητικό τρόπο καταπιέζοντας τα συναισθήματα και τις ανάγκες μας και επιτρέποντας στους άλλους να υπερισχύσουν με επιθετικό τρόπο αψηφώντας την οπτική των άλλων, προσπαθώντας να επιβάλουμε τη δική μας άποψη και να ικανοποιήσουμε τους δικούς μας στόχους, με αυτουποστηρικτικό τρόπο, σεβόμενοι τη άποψη και τα δικαιώματα των άλλων αλλά ταυτόχρονα διεκδικώντας και τις δικές μας επιδιώξεις

ποιές είναι οι συνέπειες των διαφορετικών τύπων αντίδρασης -ο παθητικός και ο επιθετικός τρόπος δεν προάγουν την επικοινωνία και τη διατήρηση μιας καλής σχέσης με τους άλλους αφού πάντοτε η μια πλευρά επικρατεί έναντι της άλλης, αντίθετα όταν δίνεται μια δίκαιη δημοκρατική λύση η οποία αναγνωρίζει και ικανοποιεί τις ανάγκες όλων των πλευρών τότε οι σχέσεις διατηρούνται και επικρατεί κλίμα κατανόησης, συνεργασίας και δικαιοσύνης

Επίλυση Συγκρούσεων

5. Φωτεινός σηματοδότης = να ασκηθούν οι μαθητές στον έλεγχο των παρορμήσεων τους και ειδικά στον έλεγχο του θυμού – να ασκηθούν οι μαθητές στη διαδικασία επίλυσης συγκρούσεων με βάση τα προτεινόμενα στάδια

Διαδικασία ---τοποθετούμε έναν σηματοδότη στη τάξη από χαρτόνι ο οποίος αποτελείται από 4 βαθμίδες στις οποίες αναγράφονται τα =

1. κόκκινο - στοπ – μέτρα έως το 10 ηρέμησε έλεγξε το θυμό σου
2. Πορτοκαλί – μίλησε για το πρόβλημα και για το πώς νιώθεις για αυτό
3. Κίτρινο – σκέψου εναλλακτικές λύσεις και τις συνέπειες αυτών
4. Πράσινο – προχώρησε στην εφαρμογή της λύσης που σου φαίνεται καλύτερη

Επίλυση Συγκρούσεων

----η τάξη χωρίζεται σε ομάδες –δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα σενάριο που περιγράφει μια διαμάχη ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα παιδιά,

π.χ. «Ο Γιώργος μαθαίνει από έναν συμμαθητή του ότι κάποιοι άλλοι συμμαθητές του τον κορόιδευαν»

---τα παιδιά καλούνται να δραματοποιήσουν αυθόρμητα το σενάριο που τους δίνεται –όταν η κατάσταση φθάσει στα πρόθυρα ενός τσακωμού, υποδεικνύουμε στους μαθητές το φωτεινό σηματοδότη και τους καθοδηγούμε στη σταδιακή επίλυση της σύγκρουσης με βάση τα προτεινόμενα στάδια

Επίλυση Συγκρούσεων

Άξονες συζήτησης =

---ποια ήταν τα κυρίαρχα συναισθήματα που ένιωσαν τα παιδιά στην αρχή της διαμάχης πριν από τη χρήση του σηματοδότη

---ποια σημάδια στο σώμα μας ειδοποιούν ότι έχουμε θυμώσει – από ποια ανάλογα σημάδια μπορούμε να καταλάβουμε ότι οι άλλοι έχουν θυμώσει

---πόσο βοήθησε η τεχνική «Μέτρα έως το δέκα» στο να ελέγξουν το θυμό τους

---πώς ένιωσαν τα παιδιά ακούγοντας τις σκέψεις και τα συναισθήματα του άλλου/των άλλων παιδιού/διών για την κατάσταση (συνειδητοποιούν πως πίσω από το θυμό μας συνήθως κρύβονται λανθασμένες ερμηνείες μας για τη συμπεριφορά των άλλων)

Επίλυση Συγκρούσεων

(επίσης όπως εμείς έτσι και οι άλλοι από την πλευρά τους αισθάνονται για κάποιο λόγο ότι αδικούνται και ότι παραβιάζονται κάποιες ανάγκες ή δικαιώματα τους)

---πόσο εύκολο ή δύσκολο ήταν να βρουν μια συμβιβαστική λύση

---ποιες ήταν οι συνέπειες της λύσης που δόθηκε –ποιες θα ήταν οι συνέπειες ενός τσακωμού –θα οδηγούσε σε αδιέξοδο

Επίλυση Συγκρούσεων

6. Δώστε τη λύση = να ασκηθούν οι μαθητές τις δεξιότητες επίλυσης καταστάσεων σύγκρουσης με βάση το προτεινόμενο μοντέλο επίλυσης

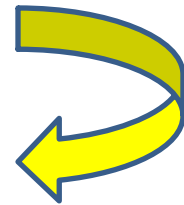
Διαδικασία = η τάξη χωρίζεται σε δύο ομάδες – σε κάθε ομάδα δίνεται ένα σενάριο στο οποίο περιγράφεται μία κατάσταση σύγκρουσης

«.....Η Κατερίνα είχε κανονίσει με τη φίλη της την Αμαλία να διαβάσουν μαζί το Σάββατο για το επικείμενο διαγώνισμα στο μάθημα της Φυσικής –το πρωί του Σαββάτου η Αμαλία τηλεφωνεί στην Κατερίνα για να την ενημερώσει ότι θα φύγει με τους γονείς της για το Σαββατοκύριακο και κατά συνέπεια ακυρώνεται η συνάντησή τους για διάβασμα –τη Δευτέρα στο σχολείο η Κατερίνα μαθαίνει ότι στην πραγματικότητα η Αμαλία δεν είχε φύγει με τους γονείς της αλλά βγήκε το Σάββατο το βράδυ με κάποια παιδιά από την τάξη χωρίς να καλέσουν την Κατερίνα –αργότερα οι δύο φίλες συναντώνται –η Κατερίνα εκφράζει την δυσαρέσκεια της

Επίλυση Συγκρούσεων

---κάθε ομάδα ορίζει εκπρόσωπο για να διαδραματίσει την κατάσταση που περιγράφηκε παραπάνω –η πρώτη ομάδα αναλαμβάνει το ρόλο της Κατερίνας και η δεύτερη της Αμαλίας –στη διαδικασία της δραματοποίησης θα πρέπει οι δύο εκπρόσωποι να επιλύσουν τη σύγκρουση χρησιμοποιώντας το προτεινόμενο μοντέλο επίλυσης συγκρούσεων

Άξονες συζήτησης =ποια η διαδικασία επίλυσης που ακολουθήθηκε –πόσο εύκολο ήταν να ακολουθήσουν τα βήματα του προτεινόμενου μοντέλου επίλυσης συγκρούσεων σε μια πραγματική κατάσταση

Επίλυση Συγκρούσεων

---πολλοί παράγοντες συντελούν σε μια μικρή ή μεγάλη παρέκκλιση ίσως από τις φάσεις που ορίζονται από το μοντέλο –ο στόχος θα πρέπει να είναι η επίλυση της σύγκρουσης ακόμα και αν αυτό σημαίνει μόνο την επίτευξη μιας ήρεμης κατάστασης μεταξύ των αντίθετων μερών χωρίς μια πλήρη συμφωνία μεταξύ των αντιπαραβαλλόμενων

---διαφοροποιήθηκαν τα συναισθήματα στα διάφορα στάδια της σύγκρουσης –πόσο ικανοποιημένοι ήταν οι μαθητές από τη λύση που δόθηκε ή την έκβαση της σύγκρουσης

Επίλυση Συγκρούσεων

7. Μη συγκρουστείτε = να μπουν οι μαθητές στη διαδικασία να σκεφτούν τρόπους επίλυσης των συγκρούσεων στο σχολικό πλαίσιο – να κατανοήσουν ότι για την επίλυση μιας σύγκρουσης απαιτείται η συμβολή όλων των μελών που εμπλέκονται σε αυτή

Διαδικασία = χωρίζουμε την τάξη σε 3 ομάδες –μοιράζουμε σε κάθε ομάδα μεγάλα χαρτόνια (με διαστάσεις 70x100 εκ ή και μεγαλύτερα) χρωματιστούς μαρκαδόρους, χρώματα glitter χρωματιστά χαρτιά, ψαλίδι και κόλλα –ζητούμε από τις ομάδες να φτιάξουν μια διαφημιστική αφίσα προώθησης της δημιουργικής επίλυσης των συγκρούσεων –η πρώτη ομάδα για επίλυση συγκρούσεων μεταξύ συμμαθητών, η δεύτερη εκπαιδευτικών-μαθητών και η τρίτη παιδιών-γονέων

Ενημερώνουμε τις ομάδες ότι ο σκοπός των διαφημίσεων αυτών θα πρέπει να είναι η διάδοση λειτουργικών τρόπων επίλυσης

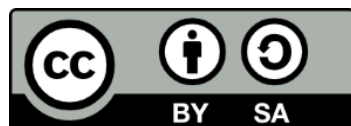
Επίλυση Συγκρούσεων

---μετά την ολοκλήρωση των εργασιών η κάθε ομάδα παρουσιάζει τη διαφήμιση της στην υπόλοιπη τάξη – ακολουθεί συζήτηση με τους παρακάτω άξονες

Άξονες συζήτησης =πόσο εύκολη είναι η προσπάθεια να πείσουμε τους άλλους να υιοθετήσουν λειτουργικούς τρόπους επίλυσης συγκρούσεων (είναι αναμενόμενο κάποιος που δεν γνωρίζει με ποιόν τρόπο μπορεί να επιλύσει μια σύγκρουση αλλά και τι ακριβώς συμβαίνει κατά τη διάρκεια μιας σύγκρουσης να δυσκολεύεται να αναλάβει το ρόλο του ειρηνοποιού)

---όλες οι ηλικιακές ομάδες έχουν τις ίδιες ανάγκες σε μια σύγκρουση –κάθε ομάδα έχει τις δικές της ανάγκες καθώς μέσα από μια σύγκρουση προσπαθεί να διατηρήσει δικαιώματα και θέσεις, στοιχεία που πολλές φορές τα αγνοούμε ή δεν μπορούμε να τα εντοπίσουμε μέσα στην ένταση μιας σύγκρουσης

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ